

- Relation to Population] / J. Simonde de Sismondi ; перевод под ред. А. Кона. – Moscow : Gosudarstvennoe Social'no Ekonomicheskoe Izdatel'stvo, 1936. – 386 p.
20. Romanenko O. *Financi* [Finance] : teaching aid / O. Romanenko. – 4th edition. – Kyiv : Center uchbovoy literaturi, 2009. – 312 p.
  21. Marx K. *Kapital. Kritika politicheskoy ekonomii* [Capital. A Critique of Political Economy] : in 4 vol. / K. Marx. – Moscow : Politizdat, 1988. – Vol. 1. – 891 p.
  22. Keynes J. *Obschaya teoriya zanyatosti, procenta i deneg. Antologiya ekonomicheskoy klassiki* [General Theory of Employment, Interest and Money. Anthology of Economic Classics] : in 2 vol. / J. Keynes ; предисл. и сост. И. Столярова. – Moscow : EKONOV, 1992. – Vol. 2. – 486 p.
  23. *Fridman i Khayek oh svobode* [Friedman and Hayek on Liberty] / general release G.S. Lisichkin. – Minsk : POLIFAKT-REFERENDUM, 1990. – 126 p.
  24. Kovalenko D. *Groshi tha kredit : teoriya i praktika* [Money and Credit : Theory and Practice] : teaching aid / D. Kovalenko. – 3th edition complemented and done. – Kyiv : Center uchbovoy literaturi, 2011. – 352 p.
  25. Pryshva N. *Podatkove pravo* [Tax Law] : teaching aid / N. Pryshva. – Kyiv : Yurinkom Inter, 2010. – 368 p.
  26. Morgan J. *Rukovodstvo po izucheniyu uchebnika «Ekonomika» S. Fishera, R. Dornbusha, R. Shmalenzi* [Study Guide to Accompany “Economics” by S. Fisher, R. Dornbusch, R. Schmalensee] / J. Morgan. – Moscow : Izd-vo «Delo», 1997. – 509 p.

УДК 342.95

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНОЮ СФЕРОЮ

Бондаренко К.В., к.ю.н., доцент

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
вул. Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, Україна
bondarenkokate@gmail.com*

Статтю присвячено визначенню та характеристиці особливостей суб'єктів державного управління адміністративно-політичною сферою. Увагу приділено суб'єктам державного управління такими галузями, як національна безпека, оборона, внутрішні справи, закордонні справи, юстиція та державна служба. Виокремлено особливості, характерні для суб'єктів управління кожної із зазначених галузей.

Ключові слова: державне управління, суб'єкт державного управління, адміністративно-політична сфера, національна безпека, оборона, закордонні справи, внутрішні справи, юстиція, державна служба.

ОСОБЕННОСТИ СУБЪЕКТОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ СФЕРОЙ

Бондаренко Е.В.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
ул. Фонтанская дорога, 23, г. Одесса, Украина
bondarenkokate@gmail.com*

Статья посвящена определению и характеристике особенностей субъектов государственного управления административно-политической сферой. Внимание уделяется субъектам

государственного управления такими отраслями, как национальная безопасность, оборона, внутренние дела, иностранные дела, юстиция и государственная служба. Выделены особенности, характерные для субъектов управления каждой из указанных отраслей.

Ключевые слова: государственное управление, субъект государственного управления, административно-политическая сфера, национальная безопасность, оборона, иностранные дела, внутренние дела, юстиция, государственная служба.

SPECIFIC FEATURES OF THE STATE MANAGEMENT SUBJECTS OF THE ADMINISTRATIVE-POLITICAL SPHERE

Bondarenko K.V.

*National university "Odessa law academy", str. Fontanska Doroha, 23, Odessa, Ukraine
bondarenkokate@gmail.com*

State management always was and still remains the central category of the administrative law of Ukraine because the administrative law regulates legal relations in the sphere of the state management. Despite the great number of the scientific researches of the national scientists concerning the definition and the essence of the state management, its specific features, and also the subject and the object of the state management, by this day the administrative law science have not reached the single position on those categories. To our mind, the research of the term "the state management subject of the administrative-political sphere" is relevant today.

The article is given up to the definition and characteristic of the specific features of the state management subjects of the administrative-political sphere. The attention is devoted to subjects of the state management of such fields as national security, defense, foreign affairs, internal affairs, justice, and state service. There are marked out specific features that are characteristic for subjects of the state management of each mentioned fields.

After making a characteristic of the state management subjects of the separate fields of the administrative-political sphere it's possible to make some conclusions concerning the existence of the specific features of the subjects of the whole mentioned sphere. It is considered that for the subjects of that sphere typical are common features, which are the following: existence of the specially assigned bodies that act beyond the executive bodies system and have a special normative-legal status; specific (wider) competence of the President of Ukraine on the state management of the fields of that sphere; existence of the management bodies that are functioning not only on the territory of Ukraine, but also on the territory of the other states, which should observe the legislation of Ukraine and also the legislation of the state of their sojourn in their activity; and also some different features, among which we can name, on the one hand, strict hierarchy and subordination of the levels of separate fields, and, on the other hand, absence of such hierarchy and unified centralized management center – in other fields.

Key words: state management, subject of the state management, administrative-political sphere, national security, defense, foreign affairs, internal affairs, justice, state service.

Категорія «державне управління» є комплексним інститутом адміністративного права України, який розглядається вченими з різних точок зору. Особливої уваги заслуговують елементи, з яких складається державне управління – суб'єкт, об'єкт та зміст, оскільки саме їх детальний аналіз дає змогу осягнути сутність та правову природу державного управління. У сучасних умовах розвитку української держави та вітчизняної науки вбачається актуальним дослідження системи суб'єктів державного управління адміністративно-політичної сфери державного управління через її специфіку та важливість для ефективного функціонування держави.

Питанням характеристики суб'єктів державного управління приділяли увагу такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Л.Р. Біла-Тіунова, В.Я. Малиновський, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, Ю.П.Битяк, В.М. Мартиненко, В.П. Пилипишин та ін., проте, розглядаючи цю категорію, представники вітчизняної науки не дійшли згоди, у той час як особливостям суб'єктів державного управління адміністративно-політичною сферою не приділялося достатньо уваги. Як правило, аналізувалося та піддавалося характеристиці державне управління окремими галузями, які входять до адміністративно-політичної сфери, не надаючи комплексного аналізу управління та суб'єктів управління всієї сфери.

Отже, завданням статті є характеристика особливостей суб'єктів державного управління адміністративно-політичною сферою.

А. Петров визначає суб'єкта управління як спеціальну групу людей, які за допомогою різних форм організаційної практики здійснюють необхідні рухи об'єкта. А. Годунов зазначає, що суб'єктом управління в суспільних процесах виступають люди. Ю. Тихомиров указує, що суб'єкти, які управляють суспільством, – це або народ у цілому, або окремі його верстви, об'єднання, колективи, оформлені відповідним чином у політико-правових формах через систему державних і громадських організацій, інститути безпосередньої демократії. В. Афанасьєв наголошує, що суб'єктом управління є складна система державних і недержавних організацій. В. Бакуменко вважає, що суб'єктом державного управління є система державної влади у вигляді спеціально утворених органів влади, що взаємодіють, між якими розподілено певні функції державного управління [1].

На думку В. Колпакова, головною особливістю суб'єкта є те, що ним є держава в цілому. В управлінському процесі вона представлена системою спеціальних, як правило, державних органів. Особливості цих органів як безпосередніх суб'єктів державного управління такі: по-перше, вони формуються державою (з волі держави); по-друге, наділені державно-владними повноваженнями; по-третє, здійснюють управлінські функції від імені держави [2, с. 17]. Головною рисою суб'єкта державного управління є наявність у нього певної компетенції та владних повноважень, які дають змогу втілювати свою волю у формі управлінських рішень, керівних команд, обов'язкових до виконання.

Таким чином, відсутній єдиний підхід до розуміння суб'єкта державного управління. Можна виділити три основні позиції, відповідно до яких до суб'єктів державного управління відносять: 1) народ, людей та спеціальні групи суб'єктів; 2) систему державних та недержавних організацій; 3) державу в особі уповноважених суб'єктів або державні органи.

Цікавою є позиція законодавця із цього приводу, яка знайшла своє відображення в декількох нормативно-правових актах. В одних визначається, що суб'єкти управління – персонал, функціональні служби, структурні підрозділи, спеціально створені органи, які впливають на систему управління з метою забезпечення її функціонування [3]. Відповідно до інших суб'єкт управління розуміється як система, наділена певною компетенцією й державно-владними повноваженнями, що дозволяють їй втілювати свою волю у формі керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання, тобто це система, що управляє.

Отже, вітчизняний законодавець у різних нормативно-правових актах розглядає суб'єктів державного управління в широкому розумінні – як систему, наділену певною компетенцією й державно-владними повноваженнями, та в вузькому – як персонал, функціональні служби, структурні підрозділи, спеціально створені органи.

Адміністративно-політична сфера державного управління має особливих суб'єктів управління, що обумовлено особливістю галузей управління, які складають цю сферу. Так, до адміністративно-політичної сфери традиційно належать галузі національної безпеки, оборони, закордонних справ, внутрішніх справ, юстиції, а також державної служби. Загальними суб'єктами державного управління для всіх галузей цієї сфери виступають Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в державі, Президент України – голова держави, Кабінет Міністрів України – вищий орган виконавчої влади. Вважаємо, що більш цікавим та необхідним є аналіз саме спеціальних суб'єктів державного управління адміністративно-політичною сферою.

Систему суб'єктів державного управління в галузі національної безпеки становлять такі органи державної влади:

1. Рада національної безпеки і оборони України (далі – РНБО України) є координаційним органом із питань національної безпеки й оборони при Президентові України. Функціями Ради національної безпеки й оборони України є координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки й оборони в мирний час; координація та здійснення контролю за діяльністю органів

виконавчої влади у сфері національної безпеки й оборони в умовах воєнного або надзвичайного стану та під час виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України тощо [4].

2. Служба безпеки України – це державний правоохоронний орган спеціального призначення, на який покладається в межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань із боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці [5].
3. Державна прикордонна служба України – орган, на який покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [6].
4. Служба зовнішньої розвідки України – це державний орган, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах. Служба зовнішньої розвідки України підпорядкована Президентові України та підконтрольна Президентові України й Верховній Раді України [7].
5. Комітет Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони – це орган Верховної Ради України, який утворюється з народних депутатів України для здійснення за окремими напрямками законопроектної роботи в галузі національної безпеки й оборони, підготовки й попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій. Комітет відповідальний перед Верховною Радою України та підзвітний їй [8].
6. Управління державної охорони України – це державний правоохоронний орган спеціального призначення. Головні завдання спеціальної служби спрямовані на забезпечення безпеки Президента України, вищих посадових осіб держави, а також на охорону адміністративних будівель та об'єктів органів державної влади України (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Верховний Суд України та інші) [9].
7. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України – це державний орган, який призначений для забезпечення функціонування й розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, формування та реалізації державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, а також інших завдань [10].
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій – це центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України через Міністра оборони України. Цей орган забезпечує реалізацію державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, профілактики травматизму невинного характеру, а також гідрометеорологічної діяльності [11].

Таким чином, галузь національної безпеки відрізняється з-поміж інших галузей тим, що більшість суб'єктів державного управління цією галуззю становлять органи спеціального призначення, які діють поза системою органів виконавчої влади та мають особливий нормативно встановлений статус. Також окремо слід відмітити те, що деякі науковці

виділяють також суб'єктів забезпечення національної безпеки, серед яких вирізняють, окрім зазначених вище, такі: український народ, Конституційний Суд України, суди, прокуратура, Національний банк України.

У галузі оборони, крім РНБО, слід виділити таких суб'єктів:

1. Міністерство оборони України (далі – Міноборони) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України. Міноборони України є органом військового управління, у підпорядкуванні якого перебувають Збройні Сили України. Міноборони є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони й військового будівництва, а також у формуванні державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, профілактики травматизму невиробничого характеру, гідрометеорологічної діяльності [12].
2. Генеральний штаб Збройних Сил України є головним військовим органом із планування оборони держави, управління застосуванням Збройних Сил України, координації та контролю за виконанням завдань у сфері оборони іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами [12].
3. Військові комісаріати є місцевими органами військового управління, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку й військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації в особливий період людських і транспортних ресурсів на відповідній території [13].

Суб'єкти державного управління в галузі оборони, крім спеціального органу – РНБО, утворюють єдину систему із центральним органом в особі Міноборони. Окремо слід відзначити особливу роль Президента України в управлінні цією галуззю, оскільки саме Президент України є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

У галузі закордонних справ варто зазначити:

1. Міністерство закордонних справ України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері зовнішніх зносин України [14].
2. Дипломатичні представництва України є постійно діючою установою України за кордоном, що покликана підтримувати офіційні міждержавні відносини, здійснювати представництво України, захищати інтереси України, права та інтереси її громадян і юридичних осіб [15].
3. Консульські установи України захищають за кордоном права та інтереси України, юридичних осіб і громадян України [16].

До особливостей можна віднести те, що органи управління закордонними справами спеціальної компетенції функціонують не тільки на території України, а й в інших країнах, це дипломатичні представництва, консульські установи та представництва України при міжнародних організаціях. У своїй діяльності ці органи мають дотримуватися як норм законодавства України, так і норм країни-перебування.

У галузі внутрішніх справ суб'єктами управління є такі органи:

1. Міністерство внутрішніх справ України – орган, що входить до системи органів виконавчої влади і є головним у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та

громадянина, власності, інтересів суспільства й держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також із питань формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [17].

2. Національна гвардія України є військовим формуванням із правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України й призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства й держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами із забезпечення державної безпеки й захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [18].
3. Міліція – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства й держави від протиправних посягань [19].

Суб'єктів державного управління в галузі внутрішніх справ відрізняють сувора ієрархічність, субординація, управління з єдиного центра, яким виступає Міністерство внутрішніх справ України. Також специфічною рисою органів управління внутрішніми справами є правоохоронний характер діяльності, що передбачає можливість застосування спеціальних засобів і, відповідно до цього, підвищені вимоги до службовців цих органів.

Суб'єктами державного управління в галузі юстиції є такі:

1. Міністерство юстиції України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, державну політику з питань банкрутства та використання електронного цифрового підпису, у сфері нотаріату, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері архівної справи й діловодства та створення й функціонування державної системи страхового фонду документації тощо [20].
2. Вища рада юстиції є колегіальним незалежним органом, відповідальним за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями та прокурорами вимог щодо несумісності та в межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність [21].
3. Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу створена для забезпечення взаємодії органів державної влади та недержавних інституцій під час виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [22].
4. Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини є посадовою особою, на яку покладено повноваження щодо забезпечення представництва України в Європейському Суді з прав людини [23].
5. Державна виконавча служба України входить до системи органів Міністерства юстиції України та здійснює виконання рішень судів, третейських судів та інших органів, а також посадових осіб відповідно до законів України. Завданням державної виконавчої служби є своєчасне, повне й неупереджене примусове виконання рішень, передбачених законом [24].

6. Державна реєстраційна служба України (далі – Укрдержреєстр) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України та входить до системи органів виконавчої влади. Укрдержреєстр є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань тощо [25].
7. Державні нотаріальні контори. Нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії з метою надання їм юридичної вірогідності [26].
8. Територіальні органи юстиції: управління юстиції, управління та відділи Державної виконавчої служби, реєстраційні служби та відділи державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційних служб, а також науково-дослідні установи судових експертиз та підрозділи з питань банкрутства.

Головною особливістю органів управління юстицією є самостійність та незалежність цих органів, відсутність централізованою системи зі встановленою ієрархією. Слід також відмітити, що всі вищезазначені органи, відділи та служби є надзвичайно різними за напрямками діяльності, завданнями та повноваженнями, підпорядкованістю, підзвітністю й підконтрольністю, а також використовують різні форми та методи управління.

У галузі державної служби можна виокремити такі:

1. Національне агентство України з питань державної служби (далі – Нацдержслужба), що є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію єдиної державної політики у сфері державної служби, здійснює функціональне управління державною службою [27].
2. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу – державна установа, що належить до сфери управління Нацдержслужби. Орган утворено з метою поглиблення співробітництва між Україною та Європейським Союзом у сфері державної служби та державного управління, удосконалення механізму координації інституціонального забезпечення їх адаптації до стандартів Європейського Союзу [28].
3. Кадрові служби державних органів.

Галузь державної служби вирізняється наявністю, крім централізованого спеціально-створеного органу державного управління – Національного агентства України з питань державної служби, надзвичайно широкого кола місцевих органів управління – кадрових служб державних органів, які в межах визначеної компетенції та на підставі законодавства України мають змогу приймати управлінські рішення та правові акти управління.

Таким чином, здійснивши характеристику суб'єктів державного управління окремими галузями адміністративно-політичної сфери, можна дійти висновку щодо наявності певних особливостей суб'єктів всієї вищезазначеної сфери. Так, вважаємо, що для суб'єктів цієї сфери є характерними як спільні риси, до яких можна віднести наявність органів спеціального призначення, які діють поза системою органів виконавчої влади та мають особливий нормативно встановлений статус; особливі (більш широкі) повноваження Президента України зі здійснення управління галузями сфери; наявність органів управління, які функціонують не тільки на території України, а й в інших країнах, у яких ці органи мають дотримуватися як норм законодавства України, так і норм країни-перебування; так і відмінні риси, до яких відносяться, з одного боку, суворі ієрархічність та підпорядкованість ланок

окремих галузей, а з іншого боку, відсутність такої ієрархії та єдиного централізованого управлінського органу в інших галузях.

Перспективами подальших досліджень є аналіз та характеристика суб'єктів державного управління адміністративно-політичної сфери як специфічної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малиновський В.Я. Державне управління : навчальний посібник [Електронний ресурс] / В.Я. Малиновський. – вид. 2-ге, доп. та перероб. – К. : Атіка, 2003. – 576 с. – Режим доступу : <http://elearn.univector.net/mod/resource/view.php?id=24072>.
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
3. Про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті : Положення, затверджене Наказом Міністерства транспорту України від 20 листопада 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 52. – Ст. 2844.
4. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 237.
5. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.
6. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208.
7. Про Службу зовнішньої розвідки України : Закон України від 1 грудня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 8. – Ст. 94.
8. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квітня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 19. – Ст. 134.
9. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 4 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 236.
10. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 258.
11. Про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Положення, затверджене Указом Президента України від 16 січня 2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 5. – Ст. 154.
12. Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України : Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1240.
13. Про військові комісаріати : Положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 42. – Ст. 1503.
14. Про Міністерство закордонних справ : Положення, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1220.
15. Про дипломатичне представництво України за кордоном : Положення, затверджене Розпорядженням Президента України від 22 жовтня 1992 р. // Збірник розпоряджень Президента. – 1992. – № 4.
16. Про Консульський статут України : Указ Президента України від 2 квітня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>.

17. Про Міністерство внутрішніх справ України : Положення, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1222.
18. Про Національну Гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 17. – Ст. 594.
19. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
20. Про Міністерство юстиції України : Положення, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – Ст. 1162.
21. Про Вищу раду юстиції : Закон України від 15 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 25. – Ст. 146.
22. Про Координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 42. – Ст. 2763.
23. Про Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини : Положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 22. – Ст. 1655.
24. Про Державну виконавчу службу : Закон України від 24 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36–37. – Ст. 243.
25. Про Державну реєстраційну службу України : Положення, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – Ст. 1163.
26. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
27. Про Національне агентство України з питань державної служби : Положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 81. – Ст. 2288.
28. Про Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу : Положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2008 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 41. – Ст. 1367.

REFERENCES

1. Malinovskiy V.Y. *Derzhavne upravlinnya* [Governance] : teaching aid [Electronic resource] / V.Y. Malinovskiy. – edition of 2th, complemented and it is done. – Kyiv: Atika, 2003. – 576 p. – Access mode: <http://elearn.univector.net/mod/resource/view.php?id=24072>.
2. Kolpakov V.K. *Administrativne pravo Ukraine* [Administrative Law of Ukraine] : teaching aid / V.K. Kolpakov, O.V. Kuzmenko. – Kyiv : Yurinkom Inter, 2003. – 544 p.
3. “On the Safety Management System of Navigation for Sea and River Transport” : Provision Approved by the Ministry of Transport of Ukraine on November 20, 2003 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2003. – № 52. – Art. 2844.
4. “On the National Security and Defense Council of Ukraine” : Law of Ukraine of March 5, 1998 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1998. – № 35. – Art. 237.
5. “On the Security Service of Ukraine” : Law of Ukraine of March 25, 1992 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1992. – № 27. – Art. 382.

6. “On the State Border Guard Service of Ukraine” : Law of Ukraine of April 3, 2003 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 2003. – № 27. – Art. 208.
7. “On the Foreign Intelligence Service of Ukraine” : Law of Ukraine of December 1, 2005 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 2006. – № 8. – Art. 94.
8. “On Committees of the Verkhovna Rada of Ukraine” : Law of Ukraine of April 4, 1995 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1995. – № 19. – Art. 134.
9. “On State Protection of the Bodies of State Power and Officials of Ukraine” of March 4, 1998 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1998. – № 35. – Art. 236.
10. “On the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine” : Law of Ukraine on February 23, 2006 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 2006. – № 30. – Art. 258.
11. “On the State Emergency Service of Ukraine” : Regulation approved by Decree of the President of Ukraine of January 16, 2013 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2013. – № 5. – Art. 154.
12. “On the Regulation of the Ministry of Defense of Ukraine and the Regulations of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine”, Decree of the President of Ukraine of April 6, 2011 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2011. – № 29. – Art. 1240.
13. “On Military Commissariat” : Regulation approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 3, 2013 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2013. – № 42. – Art. 1503.
14. “On the Ministry of Foreign Affairs” : Regulation approved by the Decree of the President of Ukraine of April 6, 2011 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2011. – № 29. – Art. 1220.
15. “On the Diplomatic Mission of Ukraine Abroad” : Regulation approved by the decree of the President of Ukraine of October 22, 1992 // *Zbirnik rozporядzhen' Prezidenta*. – 1992. – № 4.
16. “On Consular Statute of Ukraine” : Decree of the President of Ukraine of April 2, 1994 [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>.
17. “On the Ministry of Internal Affairs of Ukraine” : Regulation approved by the Decree of the President of Ukraine of April 6, 2011 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2011. – № 29. – Art. 1222.
18. “On the National Guard of Ukraine” : Law of Ukraine of March 13, 2014 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 2014. – № 17. – Art. 594.
19. “On Militia” : Law of Ukraine of December 20, 1990 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1991. – № 4. – Art. 20.
20. “On the Ministry of Justice of Ukraine” : Regulation approved by the Decree of the President of Ukraine of April 6, 2011 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2011. – № 28. – Art. 1162.
21. “On the High Council of Justice” : Law of Ukraine of January 15, 1998 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1998. – № 25. – Art. 146.
22. “On the Coordination Council for Adaptation of Ukraine’s Legislation to the European Union Legislation” : Regulation approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 15, 2004 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2004. – № 42. – Art. 2763.
23. “On Government Agent for the European Court of Human Rights” : Regulation approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine of May 31, 2006 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2006. – № 22. – Art. 1655.

24. “On State Executive Service” : Law of Ukraine on March 24, 1998 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1998. – № 36–37. – Art. 243.
25. “On State Registration Service of Ukraine” : Regulation approved by the Decree of the President of Ukraine of April 6, 2011 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2011. – № 28. – Art. 1163.
26. “On Notariat” : Law of Ukraine of September 2, 1993 // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1993. – № 39. – Art. 383.
27. “On the National Agency of Ukraine on Civil Service” : Regulation approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on October 1, 2014 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2014. – № 81. – Art. 2288.
28. “On the Center for Adaptation of the Civil Service to the Standards of the European Union” : Regulation approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 4, 2008 // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2008. – № 41. – Art. 1367.

УДК 323.171; 323.172

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УНІТАРНОЇ ДЕРЖАВИ

Гамбург Л.С., к.ю.н., доцент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського 66, м. Запоріжжя, Україна
leonidg_1961@mail.ru*

Ідеться про теоретичні аспекти процесу децентралізації державної влади унітарно-централізованої держави в системі публічної влади у взаємозв'язку інститутів держави та громадянського суспільства. Виявлено зумовленість децентралізації об'єктивними протиріччями між надцентралізацією державного апарату й інтересами громадянського суспільства, представленими системою територіального самоврядування. Розглянуто поняття територіального самоврядування та його рівні; поняття, мету, суб'єктів, об'єкт, форми, види, напрями, складові компоненти, принципи та методи децентралізації. Запропоновано уточнення сучасного підходу щодо меж самостійного публічно-правового статусу суб'єктів територіального самоврядування у відносинах із державними органами.

Ключові слова: державна влада, публічна влада, публічна адміністрація, права та повноваження, компетенція, централізація, децентралізація, територіальне самоврядування, адміністративний (внутрішньодержавний) договір, деконцентрація, делегування, деволуція, субсидування, дивестування, дискреційність.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ В СИСТЕМЕ ПУБЛИЧНОЙ ВЛАСТИ

Гамбург Л.С.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
leonidg_1961@mail.ru*

Речь идёт о теоретических аспектах процесса децентрализации государственной власти унитарно-централизованного государства в системе публичной власти во взаимосвязи институтов государства и гражданского общества. Выявлена обусловленность децентрализации объективными противоречиями между сверхцентрализацией государственного аппарата и интересами гражданского общества, представленными системой территориального самоуправления. Рассмотрено понятие территориального самоуправления и его уровни; понятие, цель, субъекты, объект, формы, виды, направления, составные компоненты, принципы и методы децентрализации. Предложено уточнение современного подхода к пределам самостоятельного